

УДК 811.161.2'372.21

DOI 10.18524/2410-3373.2024.27.315668

Наталія Колесник

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

Natalia Kolesnyk

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University
Chernivtsi, Ukraine

**ОНИМНИЙ ПОРТРЕТ МІСТА
ЧЕРНІВЦІВ 30-40-Х РОКІВ ХХ СТ.
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ВАСИЛЯ
КОЖЕЛЯНКА «СРІБНИЙ
ПАВУК»)**

**AN ONYM PORTRAIT OF
CHERNIVTSI IN 30-40-IES IN THE
TWENTIETH CENTURY (BASED ON
VASYL KOZHELYANKO'S NOVEL
"SRIBNYI PAVUK" ("A SILVER
SPIDER"))**

ABSTRACT

Introduction. In recent decades, Ukrainian onomastics has seen the emergence of an approach that, alongside studying literary onymy as elements of a literary text and defining features of a writer's idiosyncrasy, also considers real onyms recorded in literature as a valuable source for researching the actual onomasticon. This article provides an analysis of the onymic portrait of Chernivtsi in the 1930s and 1940s, based on Vasyl Kozhelyanko's novel *Sribnyi Pavuk* (A Silver Spider).

The aim of the study is to describe the onymic portrait of Chernivtsi as an integral element of the city's linguistic image that is based on Kozhelyanko's novel *Sribnyi Pavuk*.

The object of the study is a number of real names used in the novel that create the linguistic image of Chernivtsi. The subject of the study is the peculiarities of the structure and organisation of the onymic space in the novel as an element of the linguistic landscape of Chernivtsi in the 1930s and 1940s.

Research methods. The purpose of the present paper and the specific character of our data stipulate the use of general scientific methods and approaches (analysis and synthesis, deduction and induction, observation, and generalisation). Among the linguistic research methods, the descriptive method is fundamental, preceded by the inventory and classification of the onymic material. Additionally, traditional linguistic methods such as contextual-interpretational analysis and the comparative method are used.

Research results. The use of real proper names in the analyzed novel as markers of a specific territory and its history, the identity of the language communities residing there, their self-perception, and the status of their languages, among other aspects, has been substantiated. It has been shown that the real proper names in the novel, through their complex interconnections and relationships, together with other linguistic elements, shape the text of the city and its linguistic image. Beyond other functions, these names present the onymic space of Chernivtsi as a linguocultural phenomenon, marking a particular territory and reflecting the cultural and historical memory of its people.

Conclusions. Proper names of the novel that are part of the cultural-linguistic matrix of the city, embodiment of its unique language colouring, help to recreate a certain historical context, display the historical dynamics of the city environment, demonstrate the influence of political changes on the linguistic landscape of the city, and show how these changes shape the sociocultural identity of Chernivtsi dwellers.

Keywords: literary onomastics, proper name, onymic portrait, onymic space, onymic landscape, sociolinguistics, linguocultural studies, urban linguistics.

ВСТУП

Студії з літературної ономастики в українському мовознавстві мають понад піввікову історію, сформовані традиції, серйозне теоретичне підґрунтя, добре методологічне забезпечення і солідну дослідницьку базу. У 80-90 рр. ХХ ст. ця ономастична субдисципліна¹, яку Ю. Карпенко свого часу кваліфікував як багатющу та перспективну царину серед низки інших ономастичних розділів (Карпенко, 2008:15), навіть претендувала на звання одного із найпопулярніших напрямів в українській ономастиці. Одним із доказів багатства та різноаспектності дослідження літературної онімії є постання в Україні трьох ономастичних шкіл, одеської, ужгородської та донецької, які, попри один і той же об'єкт – літературний онім / літературно-художній онім / поетонім². Незважаючи на різні підходи до вивчення згаданого вище об'єкта на рівні мети, предмета дослідження та аспектів наукових пошуків, представники всіх напрямів схиляються до розуміння літературного оніма як специфічної трансформації власної назви, що завжди йменує віртуальний референт і є за своєю суттю персонажонімом, фіктонімом. Отож небезпідставно в літературній ономастиці тривалий час обговорювали доцільність вивчення в її межах реальних власних назв на позначення реальних історичних осіб, реальних географічних назв тощо. Пізніше науковці дійшли згоди, що найменування реальних історичних осіб, реальні топоніми, попри їх збіг із реальними назвами, стають у художньому творі повноцінними персонажонімами і їх не можна ототожнювати з останніми, як, очевидно, не можна ототожнювати художні образи з реальними особами та географічними об'єктами.

ЗДОБУТКИ

З огляду на віртуальний статус позначуваних літературними власними назвами референтів, їх використання для дослідження українського реального

---

¹ Поширене в західнослов'янській ономастиці трактування літературної ономастики (Šrámek, 1999).

² Кожна зі шкіл навіть послуговується відмінним терміном на позначення об'єкта дослідження, тим самим акцентуючи на суті пропонованого її представниками наукового пошуку в межах літературної ономастики.

онімного простору тривалий час видавалося в ономастиці проблемним, дискусійним. Однак ця здатність літературних творів фіксувати цілі масиви реальної онімії, незважаючи на всі перестороги, віддавна привертала увагу українських лінгвістів та спонукала використовувати їх як одне із джерел вивчення реальної системи називання, для дослідження тенденцій її розвитку. Можемо згадати, зокрема, працю Г. Бучко, яка, вивчаючи давньоримські антропоніми в поетичних творах Івана Франка за мотивами історії Стародавнього Риму, зауважила, що, по-перше, «ці твори відкривають українському читачеві не тільки світ історії та культури великого європейського народу, але й знайомлять з давньоримською реальною антропонімією, її системою, з використанням у тих чи інших поєднаннях окремих компонентів антропонімних формул; по-друге, що українська мова має достатні фонологічні та морфологічні (граматичні) засоби для належного освоєння латинських пропріальних запозичень, до засвоєння яких спричинився своєю творчістю і І. Франко» (Бучко, 2006:35).

Дослідники українського фольклорного ономастикону, характеризуючи його склад, репертуар, варіативність, наявність запозичень, спільні риси з ономастиком сусідів на пограниччі, неодноразово підкреслювали, що він є правдивим відбитком реального ономастикону (Федишинець, 1982; Магрицька, 1997). Зокрема й наші дослідження на матеріалі українського пісенного фольклору засвідчили здатність фольклорного тексту фіксувати народнорозмовний іменник з гідною подиву точністю. Так при зіставленні українського народнопісенного антропонімікону з українським іменником, засвідченим писемними пам'ятками XIV-XVIII ст., виявилось, що в обох 3 жіночі і 9 чоловічих особових імен мають безперервну традицію вживання і належать до десятки найпоширеніших (Колесник, 1998). Це спостереження дало нам підстави висновкувати, що фольклорний ономастикон, з певними уточненнями з огляду на особливості фольклорної комунікації, можна і варто залучати як додаткове джерело вивчення української народно-побутової системи називання.

За складом так званих реальних компонент онімного простору художнього твору нерідко доволі розмаїтий. Одна його частина – це ті оніми, які не беруть безпосередню участь у творенні сюжету, тобто є повноцінними поетонімами. Друга частина – це ті найменування, які опиняються наче поза сюжетом, але письменник використовує конотативну ауру цих назв історичних реалій (людей, подій, топонімів, речей, предметів тощо) для того, щоб викликати в читача бажані асоціації. Третя група реальних онімів, на яку звернули увагу дослідники, – це так звані фонові оніми, завдання яких – досягти реалізму оповіді. Але вважаємо, що, на відміну від літературної ономастики, для якої важливим є цей поділ реальної онімії, з огляду на різні стратегії її використання для реалізації творчого задуму автора, тобто й відмінну функційну навантаженість, для студій з погляду урбанолінгвістики, яка має на меті вивчення образу, мовного портрету, мовного ландшафту як маркерів певної території, це не завжди суттєво.

Отже, в українській ономастиці впродовж останніх десятиліть поряд із вивченням літературних онімів як елементів художнього тексту, які творять сюжет твору, стають яскравим елементом ідіостилу письменника, беруть активну участь у вербальному втіленні художньої концепції твору та в розв'язанні індивідуально-естетичних завдань, виокремилося розуміння реальної онімії, зафіксованої художніми текстами, як джерела досліджень реального ономастикону. І якщо раніше про неї йшлося лише як про додаткове джерело інформації щодо національної системи називання, яке увиразнювало висновки виконаних на іншому матеріалі досліджень, то сьогоднішні тенденції в лінгвістиці, зокрема посилення інтересу до соціолінгвістичних, урбанолінгвістичних студій, спонукають залучати зафіксовану художніми текстами онімію для вивчення мовного ландшафту, мовної мозаїки певної території як такої, що здатна свідчити про моно- чи мультлінгвальність певної спільноти, різний статус різних мов у її межах, різну мовну поведінку її представників, спосіб вираження їхніх мовних переваг та соціокультурної ідентичності тощо.

МЕТА ПРОПОНОВАНОЇ РОЗВІДКИ – описати онімний портрет Чернівців як невід’ємний елемент мовного образу міста на матеріалі роману Василя Кожелянка «Срібний павук». Предмет дослідження — специфіка структури та організації онімного простору роману як елементу чернівецького мовного ландшафту 30-40-х років ХХ ст.

Поставлена мета спонукає залучити в пропонованій розвідці відповідні **матеріали** та **методи** дослідження. Зібраний матеріал складають оніми, що трапилися в романі: усього зафіксовано 254 одиниці онімної лексики, що належать до 4 онімних розрядів. Мета пропонованої розвідки та специфіка фактажу передбачають використання загальнонаукових методів і прийомів (аналізу та синтезу, дедукції та індукції, спостереження, узагальнення). З лінгвістичних методів дослідження базовим є описовий, якому передуватимуть інвентаризація та класифікація онімного матеріалу. Додатково використані традиційні для мовознавства: контекстуально-інтерпретаційний аналіз, тому що йдеться про текстуальний вжиток власних назв, та прийом зіставлення для з’ясування особливостей онімного портрету міста Чернівців, засвідченого романом «Срібний павук». Сукупність названих методів та прийомів гармонує з вектором наукового пошуку пропонованої публікації.

ОБГОВОРЕННЯ

Задекларована терміносполука на позначення обраного для статті об’єкта дослідження – «онімний портрет» міста – не зафіксована Словником української ономастичної термінології, на відміну від терміна «онімний простір», який витлумачено в згаданому словнику як „сукупність власних назв усіх класів, вживаних у мові певного народу в конкретний історичний період для називання реальних, гіпотетичних і фантастичних об’єктів” (СУОТ, 2012:136). Термін «онімний простір», активно використовуваний в українській ономастиці на позначення реальної і уявної онімії, доречний також для дослідження мовного простору міста як протяжності, у якій існує міська комунікація, твориться неповторний код міської культури, реалізовується

складна матриця моделі міста, у цьому випадку – за допомогою власних назв. Однак тлумачення значення слова «портрет», яке містить пояснення: «зображення, опис зовнішності персонажа, загальна характеристика, сукупність характерних рис» (СУМ, 2012:841), теж дає підстави використовувати його для номінації опису, характеристики онімного простору міста на певному етапі його розвитку, міста, яке в тексті аналізованого роману є повноцінним персонажем художньої оповіді.

Щодо жанру роману В. Кожелянка «Срібний павук» (2004), то його сам письменник визначив як ретро-детектив, який здивує «поєднанням іронічного ставлення до найменших подробиць Чернівців 1939 року з несподіваними візіями культур інших країн та народів» (Кожелянко, 2004:4). У творі, за законами постмодернізму, поєднано дві сюжетні лінії. Перша з них – детективна історія із життя Чернівців буремних 1939-1940-х рр., ускладнена любовним трикутником. Її герої – чернівчани *Кароль Штефанчук* та *Гельмут Гартль*, молоді, амбітні місцеві «нишпорки», які, ведучи боротьбу із колоритним злочинним світом Буковини, водночас і несподівано для себе обидва закохуються в *Марію Видатгу*, таємничу іноземку, з особою якої пов'язана друга сюжетна лінія – полювання за тридцятьма срібняками, які Юда отримав за зраду Ісуса Христа. Через те, що містична розповідь про «мандрівку» в часі і просторі цих срібняків до теми пропонованої розвідки не має стосунку, онімів, що її супроводжують, розглядати не будемо.

Зважаючи на те, що йдеться про художній текст, усі оніми першої сюжетної лінії твору, власні назви в їх естетичному використанні, будучи віртуальними за своєю природою, є його органічною частиною та «працюють» насамперед на сам текст роману, творячи неповторний світ письменника. Але одним із повноправних персонажів «Срібного павука», як ми вже згадували, можна вважати Чернівці 30-40-х рр. ХХ ст. Власні назви, засвідчені текстом твору в усьому розмаїтті їхніх взаємозв'язків та взаємостосунків, разом з іншими мовними засобами творять текст міста, його мовний портрет, презентують, попри інші функції, чернівецький онімний простір як

маніфестанта культурно-історичної пам'яті народу, маркер певної території, лінгвокультурний феномен. Власне, підстави для такого розгляду онімійної компоненти художнього тексту дає усталене нині в українській лінгвістиці розуміння тексту як знімку комунікативної системи, репрезентанта загальносистемних властивостей мови, а на соціолінгвістичному рівні потрактоване «передусім як фрагмент конкретної суспільно-соціальної дійсності з визначеними локально-темпоральними межами, заданим соціальним змістом, ціннісними орієнтаціями, прагматичними настановами та мовно-комунікативною компетенцією представників певної спільноти або сфери суспільної діяльності» (Мацько, 2003:225). Соціолінгвісти, хоча класифікації елементів мовного ландшафту³ й досі суперечливі, онімію (насамперед мікротопоніми, годоніми, ергоніми та ін.) небезпідставно вважають обов'язковим маркером певної території та її історії, ідентичності мовних спільнот, що на ній проживають, самототожності й статусу їхніх мов тощо.

Увесь «твір пронизаний ностальгічними мотивами: сам автор, як і головні герої Кароль Штефанчук та Гельмут Гартль, тужить за Чернівцями 1939 року» (Родик, 2008), які називали «то східним Віднем, то маленьким Парижем» (Кожелянко, 2004:137), і, власне, представлена в тексті онімія міста стає маркером цієї території, населеної певною мовною спільнотою, відображає мовний світ міста, маніфестує код культури, зумовлений культурою його містян.

Урбанолінгвісти відзначають, що міський соціум, на противагу сільському, має складнішу стратифікацію, особливо коли йдеться про місто ХХ-ХХІ ст. Різноманітність прошарків міського населення, їхня функційна багатоаспектність творять складну матрицю моделі міста, формують неповторний код його культури та зумовлюють неоднорідність і складність природи міської комунікації. Це, у свою чергу, обумовлює

---

³ Уживані в українській соціолінгвістиці синоніми до терміносполуки *мовна ситуація, мовна мозаїка* (Белей Л., 2010).

полікомпонентність тексту міста. Його структура складна й неоднорідна. Серед сукупності компонентів, які формують його мовний ландшафт, дослідники одностайно виокремлюють як суттєвий елемент твору художньої літератури про місто та міську онімію (неофіційну усну антропонімію та мікротопонімію, а також офіційну онімію, представлену офіційною антропонімією, мікротопонімією, ергонімією та численними класами хрематонімів). У нашому випадку йтиметься про два компоненти водночас: а саме про онімію, але таку, що є частиною художнього тексту про Чернівці. Зауважимо попередньо, з десяти, виокремлених в українській ономастиці макрокласів власних назв, що складають онімний простір конкретної мови (Вербич, 2008:54), текст міста формують переважно чотири з них, а саме: антропоніми, топоніми, ергоніми і хрематоніми (хоча не заперечуватимемо, що виконувати подібну функцію можуть й інші розряди, зокрема хрононіми, міфоніми тощо), а кількісне співвідношення між ними буде суттєво коливатися від тексту до тексту, від автора до автора, залежно від жанру, стилю, ідіостилю і навіть особи потенційного читача).

Отже, перший з компонентів – антропонімійний, що формує, як правило, з огляду на переважну антропоцентричність будь-якого створеного людиною тексту, ядро онімного ландшафту міста. Як ми вже зазначали вище, головні герої поіменовані *Кароль Штефанчук* та *Гельмут Гартль*. Незважаючи на поширеність у тексті власних назв на їх позначення, трапляються вони в небагатьох варіантах. Неофіційні ситуації маркує вживання переважно особових імен, а неофіційні – двочленні формули «особове ім'я + прізвище» та найменування на прізвище з апелятивом-ідентифікатором, що цілком відповідає традиціям міському узусу: *Уже настала осінь, але позаяк було ще тепло, як улітку, то Кароль з Гельмутом запросили панну Марію у садовий ресторан «Сімоніс»* (Кожелянко, 2004, с. 56). *Після вступу Червоної армії у Чернівці шляхи Кароля Штефанчука і Гельмута Гартля розійшлися* (Кожелянко, 2004, с. 133). *Детективи Штефанчук і Гартль везли потягом у Чернівці з Букарешта впійманого тамтешньою поліцією злого розбійника*

Думітріу Кантеміра (Кожелянко, 2004: 30). Аналізовані антропоніми, на нашу думку, відповідають мовному узусу Чернівців того періоду, інформують про Чернівці як мовно диверсифікований регіон. Функції офіційного найменування, як переконливо засвідчує текст роману, виконує дво-, а не трикомпонентна формула, характерна для офіційної номінації чернівчан вже так званого радянського періоду. Привертає також увагу буковинський повноголосий варіант особового імені *Кароль* (тотожний західнослов'янському *Karol*, на відміну від німецького *Karl* та англійського *Charly*), що маркує, власне, регіональну систему називання. До речі, ще один із варіантів особового імені Кароля Штефанчука *Чарлі* в романі звучить з уст американця, у такий спосіб виконуючи функцію етнічної ідентифікації персонажа-чужинця.

Окрім «чистих» антропонімів, письменник для називання головних героїв уживає найменуваннями, які у своєму складі містять апелятивні дескрипції, що інформують про статус персонажа або його зміну, додатково його характеризують, часом дають оцінку, оскільки за частиною вжитих апелятивів-характеристик, пов'язаних із подіями Другої світової війни, у свідомості потенційних читачів роману впродовж десятиліть сформувалися стійкі конотації. Хочемо зауважити, що така різноманітність номінацій для називання одних і тих же осіб сигналізує також про зміну ідеологічних парадигм на цих теренах упродовж 40-х рр. ХХ ст., підкреслює стрімкість історичних процесів, що відбувалися в Чернівцях, на Буковині, говорить про місто як таке, що випадало тоді, принаймні чернівчанам, як невід'ємна частина Європи. Наприклад: «чорноморець» *Штефанчук* і «алеман» *Гартль* (апелятиви сигнализують про існування в місті різних за етнічним складом буковинських академічних товариств); *чотовий УПА на Волині Кароль Штефанчук* і *справжній націонал-соціаліст Гельмут Гартль, унтерштурмфюрер СС Гельмут Гартль, офіцер СС теноссе Гартль, партайтеноссе Гартль з Чернівців*. Додаткові дескрипції коротко і емко зображують багатоликий чернівецький міський узус, що, попри свою

національну строкатість, був відносно монолітним, але під тиском світової політики розпадається на друзки, що, зрештою, відповідає історичній правді. За цим же принципом використані найменування вподобаної головними героями панни: особове ім'я *Марія*, двочленна формула *Марія Виданга*, а також багатокomпонентні номінації з апелятивним супроводом: *панна Виданга*, *мандрівна Марія*, *оберштурмфюрер СС*, *продавчиня у біжутерійній ятці*, *сержант американської армії*.

Повертаючись до питання національної, культурної строкатості дорадянських Чернівців, хочемо зауважити, що «вдячним» прийомом для її відтворення є використання в романі номінацій не лише головних, але й другорядних, епізодичних персонажів, а також тих, про які лише згадано і які слугують для творення тла оповіді, тобто стають, як то кажуть, частиною чернівецького антуражу. Василь Кожелянко, про що вже йшлося, з почуттям непроминущої любові, з виразною ностальгією творить образ дорогих його серцю дорадянських Чернівців, у яких представники різних націй, філософій, релігій, культур, переплітаючись та доповнюючи одне одного, мирно співіснували, творячи своєрідний чернівецький культурний, історичний і політичний ландшафт: *примар Йон Кантемір*, *начальник чернівецької поліції квестор Болокан*, *шеф кримінального бюро Віктор Попеску*, *секретар квестури поліції пан Гроссаріу*, *слідчий Сільвестріу*, *агент кримінальної поліції Фока*, *таємний агент Гойша*, *командир чоти жандармів сублиєтенант Єпур*, *ад'ютант пана інспектора капітан Ваку*, *фельдфебель Бойчук*, *ректор Чернівецького університету професор Іон Ністор*, *шкільний директор Кампіняну*, *аптекарь Леон Гросман*, *чернівецький ювелір Соломон Ріхтер*, *гендляр Стефан Гаїна*, *кельнер пан Хаїм*, *корчмар Дьордій Клейман*, *головний двірник центральної частини Ясьо*, *буковинський українець кельнер Штефан*, *жид Московіч*, *жид Срулек*, *найнебезпечніший розбійник Чернівців Думітру Кантемір*, *ватажок бандитів Теодор Грібан*, *старий бандит Петруца Єгудеску*, *бандити Белінський і Теодорович*, *злочинець Лео Габор*.

Упадає в око національне розмаїття антропонімів у згаданих вище онімно-апелятивних найменуваннях, яка начебто мимоволі, органічно відтворює тодішню мовну мозаїку Чернівців. Водночас апелятивні дескрипції однозначно й доволі правдиво доповнюють соціально-національну картину буковинської громади. Очікувано важливі посади за часів румунської окупації Буковини обіймають румуни: від примаря (мера) міста, ректора університету, директора школи, начальника поліції до офіцерів жандармерії і т. д. Єдиний (судячи з прізвища *Бойчук*) українець серед поліційних чинів обіймає посаду фельдфебеля, яку у війську вважали нижчим офіцерським чином, принаймні німецькомовних країн та Росії. Очікувано буковинські ювеліри, фармацевти, корчмарі, що було звичним для чернівчан чи не до 80-х рр. ХХ ст., є представниками єврейського народу (*Ріхтер, Гросман, Клейман*). Наведеного переліку антропонімів достатньо, щоб зрозуміти: містяни-українці в 30-40-х рр. ХХ ст., за невеликим винятком купки інтелектуалів, про яких йтиметься далі, належали переважно до нижчих станів чернівецької громади (двірник, кельнер тощо).

На особливу увагу заслуговує особове найменування садгірського корчмаря *Дьордія Клеймана*. Відомий історичний факт, що за описаної в романі доби Садгора була окремим містечком і лише близько 60 років тому стала частиною Чернівців. Незважаючи на близькість до міста, яке було столицею краю і соціальне розшарування населення якого було передбачувано регламентоване політикою Австро-Угорської імперії, Садгора продовжувала жити «по-старосвітськи», її мешканці довго зберігали близький до сільського або характерний для невеликих містечок побут, визначений не державними законами та розпорядженнями, а народними звичаями і традиціями, зокрема й законами співжиття із сусідами. Отож саме садгірський корчмар *Клейман*, як видається, етнічний єврей (прізвище у цьому випадку виконує функцію етнічної ідентифікації), є носієм «буковинізованого» варіанту імені *Георгій – Дьордій* (особове ім'я виконує тут функцію регіонального маркування).

Привернуло також нашу увагу наведене в тексті кримінальне зведення, у якому згадано імена чернівчан, що в їхніх помешканнях було здійснено крадіжки: *Володимир Тарко, Артемізія Добров'яну, Шлойма Катценеленбатен, Регіна Мерлінг*. Ця низка антропонімоформул (української, румунської, єврейської, німецької) є красномовним свідченням етнічної, а отже й мовної різнорідності міста, хоча перед буковинськими грабіжниками усі виявилися однаково «рівними».

У творі згадано також імена чернівецьких інтелектуалів, серед яких трапляються реальні історичні постаті, провідні українські діячі, учасники українського національного руху на Буковині: сенатор *Володимир Залозецький*, журналіст, посол до румунського парламенту *Юрій Сербинюк*, Голова крайового проводу ОУН, журналіст *Сильвестр Никорович*, крайовий провідник ОУН, юрист *Орест Зибачинський*, член Буковинської крайової ексекютиви ОУН, доктор права, *Денис Квітковський*). Політичний вектор цих діячів активно проукраїнський, згадка про них дає можливість зацентрувати на тому, що, незважаючи на мультикультурність, Чернівці є столицею етнічно українського краю. І, звичайно, говорячи про місто цього періоду, цілком слушно було згадати імена знакових для міста постатей: *Ольги Кобилянської, Пауля Целяна* та його шкільного друга, поета *Альфреда Гонга*, які і сьогодні є частиною культурної спадщини Чернівців і, як і в першій половині ХХ ст., творять його мовний образ.

Очевидно, що на відміну від сільського іменника, з превалюванням в ньому неофіційних антропонімів (розмовних варіантів особових імен, прізвищ, посесивних найменувань тощо), де прізвища, а тим паче антропонімоформули перебувають на маргінесі, у міському іменнику офіційна антропонімія якщо й не перебуває на першій позиції щодо поширеності, є значно вагомішою.

Варті, на нашу думку, уваги найменування ще двох корінних чернівчан з майже ідентичним прізвищем *Вагнер / Вагнер*, варіанти якого відрізняються лише задньоязиковим *г* та глотковим *г*. Носій першого з них – чернівецький

німець, секретар переселенчої комісії *Рудольф Вагнер* (до речі, історична постать⁴). Носія другого, «знаменитого кишенькового злодійчука, чистокровного українця з Нової Жучки, який з німецької мови знав не більше десятка слів», звати *Фанцьо Вагнер* (Кожелянко, 2004: 122-123). Ця начебто онімна «плутанина», як і у випадку з прізвищем мера *Йона Кантеміра* та найнебезпечнішого розбійника Чернівців *Думітру Кантеміра*, дає письменникові змогу за допомогою мінімальних засобів увиразнити онімний ландшафт Чернівців, його національну колоритність, мультикультурність і злютованість водночас.

Доволі численними в романі, окрім уже згаданих, є найменування історичних осіб. Їхнє використання не має прямого стосунку ані до сюжету, ані, як може видаватися, до онімного портрету Чернівців 30-40-х рр. ХХ ст. Ці імена, за Ю. Карпенком, є антропонімами «заднього плану» та виконують у художньому творі хронотопічну функцію, вписуючи Чернівці того періоду в загальне тло епохи, відповідний часові мовний ландшафт і в такий спосіб інкорпоруєчи місто у світову історію. З-поміж зафіксованих у «Срібному павуці» власних назв його часопростір формують антропоніми, асоціативно пов'язані з історією Буковини, вплетеною у світові події до, під час, опісля Другої світової війни: *король Кароль II (Кароль II), цісар Франц-Йосиф, Адольф Гітлер (Адольф, Гітлер), Йосиф Сталін (Йосиф, Сталін), рейхсфюрер СС Гімmlер (Гімmlер), міністр пропаганди Гебелс (Геббельс), маршал Герінг, Рудольф Гесс, міністр закордонних справ Райху фон Ріббентрон (Ріббентрон), амбасадор Райху в Москві Шуленбург, Чемберлен, Бенітто Муссоліні (Муссоліні, дуче), Франсіско Франко (генерал Франко), гангстер Аль Капоне, троцькісти Ягода, Риков і Бухарін, товариш Молотов (В. Молотов-Скрябін), колишній советський посол у Польщі Антонов-Овсієнко, президент кабінету міністрів, патріарх Румунської православної церкви Мирон Крісті, вождь румунського легіону капітан Корнеліу Кодряну, керівник «Фронту*

---

⁴ У «Візіях після тексту» у кінці книги можна побачити його світлина.

національного відродження» Джюреску, посол Румунії в Москві домнул Г. Давілеску, лідер букарештської секції «Залізної гвардії» Мірча Еліаде та ін. Для номінації згаданих осіб Василь Кожелянко використовує прізвища, особові імена та антропонімоформули *особове ім'я + прізвище*, інколи супроводжуючи їх апелятивом-ідентифікатором. Власне, згадка в цьому переліку про Мірчу Еліаде як очільника антикомуністичної, ультранационалістичної і антисемітської партії, що діяла в Румунії в 20-40-х рр. ХХ ст., а не як про відомого значно меншому загалові інтелектуала, релігієзнавця, філософа, дослідника міфології, переконує, що метою введення в текст цих власних назв було відтворення політичного портрету епохи, описаної в ньому, частиною якої, звичайно, були і любі серцю письменника Чернівці. Хочемо зазначити, що, на відміну від інших романів, зокрема тих, що написані в руслі альтернативної історії з їхньою «історією навпаки» («Дефіляда в Москві», «Людинець пана Бога», «Конотоп» та ін.), письменник у «Срібному павуці» не творить оказіональних назв на позначення реальних історичних осіб, неначе акцентуючи на тому, що історія, яку він пропонує читачеві, справді правдива.

Географічні назви, зафіксовані в романі, є реальними, їх легко знайти на мапі світу, вони очікувано маркують територію, яка дотична до сюжету, або номінують обшири, на яких розгортаються події твору, і не тільки: топоніми виступають маніфестантами культурно-історичної пам'яті буковинців. За спостереженнями філософів, час невіддільний від простору, а, на думку соціологів, «усі наявні в суспільстві та життєдіяльності людини процеси, явища, події осмислюються, тобто включаються не тільки у сферу тимчасово-просторового існування, а й у смислову сферу» (Скок, 2016:54). Розмаїття і чисельність використаних у творі географічних назв вражає. Назви країн, держав: *Україна (Українська советська республіка, Советська Малокацанія, УССР, Ненька, УССД (Українська Самостійна Соборна Держава))*, *Австрія (Дунайська монархія, Імперія)*, *Польща, протекторат Богемія і Моравія, Словаччина, Німеччина (націонал-соціалістична Німеччина, Райх, Німецький*

*Райх, фатерлянд), Румунія (Велика Румунія, Романія), Угорщина, Югославія, Греція, Італія, Франція, (націоналістична) Еспанія, Британська імперія, Ватикан, Фінляндія, Америка (Злучені Держави Америки), Аргентина, Канада, Союз Радянських Союз (Советська Росія) та ін.); хороніми (Буковина, Балкани, Бессарабія, Мунтенія, Холмицина, Баварія, Скандинавія, Європа, Африка, Сибір, Рязаницина); астіоніми: (споконвічне румунське місто) Чернівці (Париж на Пруті), Кіцмань, Вижниця, Хотин, Новоселиця, Сучава, Бухарест (Букарешт), Констанца, Кишинів, Відень, Будапешт, Мюнхен (Мінхен), Франкфурт, Берлін, Лондон, Атени, Мілан, І(н)станбул, Барселона, Лісабон, Стокгольм (Штокгольм), Гельсінкі, Копенгага. Зафіксовано в тексті роману інсулонім Мадагаскар, кілька гідронімів (Прут, ріка Вдоксі, озера Айранаре і Ладоба), оронім Карпати тощо. Наведені вище макротопоніми не мають прямого стосунку до мовного образу Чернівців, що не дивує: в урбанолінгвістичних студіях до розгляду залучають мікро-, а не макротопонімію. Але, очевидно, частина з них допомагає сприйняттю майбутнього Чернівців як українського міста (Ненька, УССД (Українська Самостійна Соборна Держава) з чіткою географічною «прив'язкою» (Кіцмань, Вижниця, Хотин, Новоселиця, Прут, Карпати, Сучава). Трапляються серед цих назв також найменування, які відображають сучасну тенденцію, узаконену Українським правописом 2019 року, передавати чужомовні власні назви якнайближче до мови-джерела (нагадаємо, що роман був опублікований 2003 року). Проте ці назви водночас можна кваліфікувати як відбиток мовних преференцій українськомовних чернівчан 30-40-х рр. ХХ ст.: астіоніми Копенгага, Гельсінкі (передача *h* і *g* з латини українськими *z* і *r*), Атени (правило передачі *th* засобами української мови). Абревіатура УССР пояснена в тексті як Українська Советська Соціалістична Республіка, хоча офіційною до 90-х рр. ХХ ст. була назва Українська Радянська Соціалістична Республіка. Заміну компоненти Радянська на Советська можна витлумачити як регіональний, такий, що фіксує історію цієї території, мовний маркер українців Західної України, зокрема й Буковини, мешканці якої це*

слово тривалий час не перекладали, підкреслюючи ворожість, загарбницьку суть нового режиму. Оказіональна назва *Советська Малокацапія* містить теж притаманну мовленню буковинців лексему *кацапія* як зневажливе найменування російської імперії та як збірну пейоративну назву росіян.

І, звичайно, не можемо обійти увагою низку *мікротопонімів*, які, на думку соціолінгвістів, беззаперечно, творять мовний текст, у нашому випадку текст Чернівців. Це переважно урбаноніми: назви вулиць (*вулиці Турецька, Новий світ, Хотінулуй (тобто Хотинська), Янку Флондора (Панська), Іона Крянге, Єремії Мовіле, Меремешть, Принціпеле, П'яца Унірій (Рінтляц), Марешалул Фош, страда Бринковяну і бульвар Реджем Кароль*); добре відомі кожному буковинцеві назви частин нинішніх Чернівців (*Роша, Калічанка, Нова Жучка, передмістя Монастирська, Садгора*). Як бачимо, назви чернівецьких вулиць, на відміну від найменувань частин міста, уживані майже винятково в румунізованому варіанті і лише в окремих випадках, як-от *Хотінулуй (Хотинська), Янку Флондора (Панська)*, продубльовані українською. Письменник відтворює справжню ситуацію із всеохопною заміною офіційних географічних назв, до яких належать і назви вулиць, німецькою мовою після розпаду Австро-Угорської імперії та колонізації Буковини Румунією румунськими назвами, що цілком відповідало політиці румунізації краю 20-30-х рр. ХХ ст. На окрему оповідку в тексті роману заслужила одна із центральних вулиць міста – *Рінтляц* за Австро-Угорщини, *П'яца Унірій* (за Румунії). Письменник наголошує на вишуканості першої назви, а зневажливе ставлення до іншої оприявнює через згадку в тексті роману про те, що вулицю за Австро-Угорщини *Рінтляц*, а за Румунії *П'яца Унірій* чернівецькі німці називають «*не Унірій, а Уріній, від слова der Urin – сеча...*» (Кожелянко, 2004:10). Незважаючи на гетерогенність мовного коду Чернівців, як і на високу варіантність мовних засобів у міському тексті, реакція на спробу домінування однієї мови над іншою, примусове перемикування мовних кодів, як у згаданому вище прикладі, сигналізує про намагання чернівчан зберегти навіть під колонізаційним тиском неповторний

мовний колорит міста, сформований за часів Австро-Угорщини певний статусний розподіл кількох регіональних мов.

Доволі великий сегмент тексту Чернівців 30-40-х рр. ХХ ст. складають ергоніми та гемероніми. З-поміж ергонімів найчастіше використані назви організацій, партій, товариств, клубів: *Ліга націй, Конгрес національних меншин при Лізі націй, Союз єврейських організацій у Франції, Протисемітський світовий конгрес, Союз ізраелітів, Єврейський закордонний комітет, Українська націоналістична партія, УПА (Українська повстанська армія), Буковинський курінь, буковинська езекутива Організації українських націоналістів, єдина політична організація Румунії «Фронт національного відродження», Легіон Корнеліу Зеля Кодряню (легіон «Залізна гвардія»), советські НКВД і ГРУ, Червона (червона) армія, Вермахт, Абвер та управління РSHA (зовнішня розвідка), банда Теодора Грібана, банда Білінського і Теодоровича, советські НКВД і ГРУ, Червона (червона) армія, Абвер та управління РSHA (зовнішня розвідка), Вермахт, танкова дивізія «Ваффен СС «Мертва голова», Німецький дім, німецькі організації «Товариство Вріля», «Сяючої Ложі» і „Аненербе», група «Туле», група «Золотої зорі», німецьке товариство «Алеманія», німецький бурменишафт «Армінія», українські товариства «Запорожжє» і «Чорноморе», футбольні клуби «Ян» і «Довбуш», Велика Антанта (велика Антанта), Мала і Балканська (Антанти), група «Ударники-2», козацька бригада генерала Краснова, Чернівецька квестура поліції тощо.*

Окрім назв організацій, партій, товариств, клубів, найпопулярнішими в романі є назви кав'ярень, ресторанів, корчм, крамниць, готелів, підприємств і видавництв: кав'ярні «Асторія» і «Белю вю»; ресторани «Брістоль», «Лукуллус», «Палас», «Чорний орел» («Пажура Нягре»), «Месеряшул Ромен», «Два пінгвіни», «Фрідмани», ресторан Марії Попеску, літні ресторани «Ла Драку», «Сімоніс» і «Прімавера»; корчма «Чотири корчми», кнайпа «Савой» і «Два когути»; магазини ювелірна крамниця «Хризофілія», крамниця Альбертадорнбаума і склеп Шіфріса; готелі «Брістоль», «Готліб», «Пансіон Сіті»; підприємства будівельна фірма Мюллера, трикотажна фабрика «Віра», броварня «Прага», фірма

Грігорця; видавництва (агенція «Ройтер», «Радор», американська агенція «Ассошіейтед през (Прес)»).

До поширених можна зарахувати ще такий клас хремотонімів, як власні назви періодичних видань, тобто гемероніми. На нашому матеріалі це переважно назви часописів: чернівецьких «Час», «Самостійність», «Черновітцер Альгемайне Цайтунг», «Дойче Татесгост», «Соціал-демократен», «Радор», «Гласуй Буковіней», «Сучава»; лондонської «Гардіан» французького «Журналь»; італійських «Джорнале д'Італія» і «Месаджеро».

Наведений вище перелік як ергонімів, так і гемеронімів демонструє, з одного боку, вплив глобалізації на мовний портрет міста (у пропонованому онімному ландшафті чимало назв, відомих далеко за межами Буковини: *Ліга націй, Вермахт, УПА, НКВД, Гардіан, Месаджеро, «Ассошіейтед през (Прес)»* та ін.); з іншого боку, ідентифікує мультилінгвальність мовної спільноти Чернівців (*футбольні клуби «Ян» і «Довбуш», німецьке товариство «Алеманія» і українські товариства «Запорожжє» і «Чорноморе», чернівецькі часописи «Час», «Черновітцер Альгемайне Цайтунг», «Дойче Татесгост» і «Гласуй Буковіней», ресторани «Ла Драку», ресторан Марії Попеску, корчма «Чотири корчми», «Два когути», будівельна фірма Мюллера, трикотажна фабрика «Віра» і склеп Шіфріса*).

Ю. Лотман порівнював місто із казаном «по-різному влаштованих гетерогенних текстів і кодів, які належать різним мовам і різним рівням» (цитую за (Сікора, 2016: 325). Власне, цією соціокультурною специфікою міста зумовлене химерне плетиво чернівецького тексту, онімного зокрема, а також його гетерогенність, строкатість і мультикультурність.

Культуромовна матриця міста, його історичний, політичний і мовний ландшафти в романі Василя Кожелянка «Срібний павук» знаходять відображення в різноманітних розрядах і класах онімів, що зумовлене природою цих найменувань, які в мовленні, у тексті набувають граничної інформаційної насиченості. Здатні формувати у своєму значенні культурну компоненту, вони стають згустками національно-культурної інформації і

водночас залишаються елементами реального суспільного процесу. Будучи елементом мовного образу міста, творячи чернівецький мовний ландшафт, власні назви не лише вказують на перелік мов, діалектний континуум, державне маркування топонімів, певні мовні преференції Чернівців, але й формують лінгвокультурний простір міста, підкреслюють його неповторний колорит, стають акумуляторами традиційного соціокультурного досвіду, одним із способів збереження самоідентичності його містян.

ЛІТЕРАТУРА

- Белей, О. (2021). *Онімний ландшафт українського міста XXI століття: нарис проблематики*. Ужгород – Броцлав: НДІ україністики ім. М. Мольнара. 144 с.
- Белей, Л. (2010). Соціолінгвістичне висвітлення терміна «мовний ландшафт». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Вип. 23. С. 36-40.
- Бучко, Г. (2006). Давньоримські антропоніми в поетичних творах Івана Франка за мотивами історії Стародавнього Риму. *Семантика мови і тексту: Матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції*. Івано-Франківськ. С. 33-35.
- Вербич, С. (2008). Сучасна українська онімна лексика: функціональний аспект. *Вісник Національної академії наук України*. № . С. 54-60.
- Карпенко, Ю. О. (2008) Передмова до збірника «Літературна ономастика» (1992). *Літературна ономастика* : зб. статей. Одеса. С. 14–16.
- Кожелянко, В. (2004). *Срібний павук*. Роман. Львів : Кальварія. 160 с.
- Колесник, Н. С. (1998). Особові імена в українських народних обрядових піснях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Тернопіль. 22 с.
- Магрицька, І. В. (1997). Антропоніми та їх функції у весільних піснях Луганщини. *Питання сучасної ономастики* : статті та тези VII Всеукраїнської ономаст. конференції (1–3 жовтня, 1997). Дніпропетровськ. С. 116–117.
- Мацько, Л. І. (2003). *Стилістика української мови: Підручник* / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища школа. 462 с
- Родик, (2008). К. Криптограма анекдоту. *Дзеркало тижня*. № 40 (719), 25 – 31 жовтня. Режим доступу: <http://www.dt.ua/3000/3680/64455/>
- Сікора, Галина (2016). Текст міста як лінгвістичний феномен. *Українська мова : наук.-теорет. Журнал*. № 4. С. 122-135.
- Скок, Н. С. (2016) Хронотоп у соціологічному вимірі: попередній аналіз. *Грані*, 139 (11). С. 53-57.
- СУМ (2012). *Словник української мови* / кер. В. В. Німчук та ін. ; відп. ред. В. В. Жайворонок. Київ. 1320 с.
- СУОТ (2012). *Словник української ономастичної термінології* / уклад. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. Харків, 2012. 256 с.
- Федишинець, О. С. (1982). Західнослов'янські антропоніміконі району Карпат. *Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами: Тези доп.* Ужгород. С. 180-182.
- Šrámek, R. (1999) *Úvod do obecné onomastiky*. Brno. 199 s.

REFERENCES

- Belei, O. (2021). *Onimnyi landshaft ukrainskoho mista XXI stolittia: narys problematyky* [The onymic landscape of the Ukrainian city of the 21st century: an outline of the problems]. Uzhhorod – Vroslav: NDI ukrainistyky im. M. Molnara. 144 s. [in Ukrainian].
- Belei, L. (2010). Sotsiolingvistychnye vysvitlennia termina «movnyi landshaft» [Sociolinguistic coverage of the term "linguistic landscape"]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*. Vyp. 23. S. 36-40. [in Ukrainian].
- Buchko, H. (2006). Davnorymski antroponimy v poetychnykh tvorakh Ivana Franka za motyvamy istorii Starodavnoho Rymu [Ancient Roman anthroponyms in the poetic works of Ivan Franko based on the history of Ancient Rome]. *Semantyka movy i tekstu: Materialy IX mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Ivano-Frankivsk. S. 33-35. [in Ukrainian].
- Verbych, S. (2008). Suchasna ukrainska onimna leksyka: funktsionalnyi aspekt [Modern Ukrainian onymic vocabulary: functional aspect]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*. №5. S. 54-60. [in Ukrainian].
- Karpenko, Yu. O. (2008) Peredmovna do zbirnyka «Literaturna onomastyka» (1992) [Preface to the collection "Literary Onomastics" (1992)]. *Literaturna onomastyka : zb. statei*. Odesa. S. 14–16. [in Ukrainian].
- Kozheliianko, V. (2004). *Sribnyi pavuk. Roman* [A Silver Spider. Novel]. Lviv : Kalvariia. 160 s. [in Ukrainian].
- Kolesnyk, N. S. (1998). *Osobovi imena v ukrainskykh narodnykh obriadovykh pisniakh* [Personal names in Ukrainian folk ritual songs]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.01 «Ukrainska mova». Ternopil. 22 s. [in Ukrainian].
- Mahrytska, I. V. (1997). Antroponimy ta yikh funktsii u vesilnykh pisniakh Luhanshchyny [Anthroponyms and their functions in wedding songs of Luhansk region]. *Pytannia suchasnoi onomastyky : statyi ta tezy VII Vseukrainskoi onomast. konferentsii (1–3 zhovtnia, 1997)*. Dnipropetrovsk. S. 116–117. [in Ukrainian].
- Matsko, L. I. (2003). *Stylistyka ukrainskoi movy: Pidruchnyk* [Stylistics of the Ukrainian language: A Textbook] / L. I. Matsko, O. M. Sydorenko, O. M. Matsko; za red. L. I. Matsko. Kyiv: Vyscha shkola. 462 s. [in Ukrainian].
- Rodyk, (2008). K. Kryptohrama anekdotu [A joke cryptogram]. *Dzerkalo tyzhnia*. № 40 (719), 25 – 31 zhovtnia. Rezhym dostupu: <http://www.dt.ua/3000/3680/64455/> [in Ukrainian].
- Sikora, Halyna (2016). Tekst mista yak lingvistychnyi fenomen [The text of the city as a linguistic phenomenon]. *Ukrainska mova : nauk.-teoret. Zhurnal*. № 4. S. 122-135. [in Ukrainian].
- Skok, N. S. (2016) Khronotop u sotsiolohichnomu vymiri: poperednii analiz [Chronotope in the sociological dimension: a preliminary analysis]. *Hrani*, 139 (11). S. 53-57. [in Ukrainian].
- SUM (2012). *Slovnyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language] / ker. V. V. Nimchuk ta in. ; vidp. red. V. V. Zhaivoronok. Kyiv. 1320 s. [in Ukrainian].
- SUOT (2012). *Slovnyk ukrainskoi onomastychnoi terminolohii* [Dictionary of Ukrainian onomastic terminology] / uklad. Buchko D. H., Tkachova N. V. Kharkiv, 2012. 256 s. [in Ukrainian].
- Fedyshynets, O. S. (1982). Zakhidnoslovianizmy v ukrainskomu kazkovomu antroponimikoni raionu Karpat [Western Slavicisms in the Ukrainian fairy-tale anthroponymicon of the Carpathian region]. *Leksyka ukrainskoi movy v yii zviazkakh z susidnymi slovianskymy i neslovianskymy movamy: Tezy dop.* Uzhhorod. S. 180-182. [in Ukrainian].
- Šrámek, R. (1999) *Úvod do obecné onomastiky*. Brno. 199 s. [in Czech].

АНОТАЦІЯ

Вступ. В українській ономастиці впродовж останніх десятиліть поряд із вивченням літературних онімів як елементів художнього тексту, визначальних рис ідіостилю письменника виокремилася розуміння реальної онімії, зафіксованої художніми текстами, як джерела досліджень реального ономастикону. У статті запропоновано аналіз онімного

портрету міста Чернівців 30-40-х років ХХ століття на матеріалі роману Василя Кожелянка «Срібний павук».

Мета дослідження. Описати онімний портрет Чернівців як невід’ємний елемент мовного образу міста на матеріалі роману Василя Кожелянка «Срібний павук».

Об’єкт дослідження – уся сукупність реальних назв, засвідчених у романі, які творять мовний образ Чернівців. Предмет дослідження – особливості структури та організації онімного простору роману як елементу чернівецького мовного ландшафту 30-40-х років ХХ ст.

Методи дослідження. Мета пропонованої розвідки та специфіка фактажу передбачають використання загальнонаукових методів і прийомів (аналізу та синтезу, дедукції та індукції, спостереження, узагальнення). З лінгвістичних методів дослідження базовим є описовий, якому передують інвентаризація та класифікація онімного матеріалу. Додатково використані традиційні для мовознавства: контекстуально-інтерпретаційний аналіз та прийом зіставлення.

Результати дослідження. Обґрунтовано можливість використання реальних власних назв, ужитих у тексті аналізованого роману, як маркерів певної території та її історії, ідентичності мовних спільнот, що на ній проживають, тожсамості та статусу їхніх мов тощо. Встановлено, що реальні за походженням власні назви роману, в усьому розмаїтті їхніх взаємозв’язків та взаємостосунків, разом з іншими мовними засобами творять текст міста, його мовний портрет, презентують, попри інші функції, чернівецький онімний простір як лінгвокультурний феномен, маркер певної території, як маніфестанта культурно-історичної пам’яті народу.

Висновки. Власні назви роману, які є частиною культуромовної матриці міста, втіленням його неповторного мовного колориту, допомагають відтворити певний історичний контекст, виявити історичну динаміку міського середовища, демонструють вплив політичних змін на міський мовний ландшафт і показують, як ці зміни формують соціокультурну ідентичність чернівчан.

Ключові слова: літературна ономастика, власна назва, онімний портрет, онімний простір, онімний ландшафт, соціолінгвістика, лінгвокультурологія, урбанолінгвістика.

Стаття надійшла 14 вересня 2024 р

Інформація про автора:

Наталія Колесник

завідувачка кафедри історії та культури української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна; e-mail: n.kolesnyk@chnu.edu.ua; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4056-6653>

Note on Contributor:

Natalia Kolesnyk

Head of the Chair of History and Culture of the Ukrainian Language of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine; e-mail: n.kolesnyk@chnu.edu.ua; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4056-6653>.